

УДК 930.2:94(477.83):329.733(092)"1930/1950"
DOI: 10.24919/2312-2595.5/47.217760

Назарій КАПУСТИНСЬКИЙ

аспірант кафедри історії України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (baltazar95@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3048-0546>

Бібліографічний опис статті: Капустинський, Н. (2020). Біо-історіографія українського національно-визвольного руху на Дрогобищині 1930–1950-х рр. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 5/47, 309–334. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.5/47.217760>.

БІОІСТОРИОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ НА ДРОГОБИЧЧИНІ 1930–1950-х рр.

Анотація. *Мета дослідження* – проаналізувати історіографічні джерела, що містять відомості про лідерів та визначних діячів українського визвольного руху 1930–1950-х рр. на Дрогобищині, з'ясувати ступінь вивченості проблеми, виділити мало-досліджені і не вивчені питання. **Методологія дослідження** спирається на принципи історизму, системності, науковості, верифікації, авторської об'єктивності, поміркованого нарративного конструктивізму, а також на використанні загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення) та спеціально-історичних (історико-генетичний, історико-типологічний, історико-системний) методів. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше проаналізовано історико-біографічну літературу про лідерів та визначних діячів українського національно-визвольного руху на Дрогобищині 1930–1950-х рр., визначено характер та проблематику історичних досліджень, акцентовано на концептуальних засадах та інформативності напрацювань істориків. **Висновки.** Основні контури аналізованої проблеми були окреслені представниками української

© Назарій Капустинський, 2020

ISSN 2312-2595 (Print) ISSN 2664-3715 (Online)

діаспори, причому такі спроби робилися відразу після завершення Другої світової війни. Сучасні дослідники не тільки поглибили напрацювання своїх попередників, а й розширили діапазон наукового пошуку. Тепер повернуто із забуття прізвища тих, хто боровся за незалежність України у 30–50-х рр. ХХ ст. Водночас існують проблеми, які потребують подальших наукових пошуків. Зокрема, треба з'ясувати повний склад Дрогобицького обласного проводу ОУН(б) та простежити діяльність цієї структури від осені 1941 до кінця 1944 р. Маємо мало інформації про її чільних діячів – Андрія Шукатку, Володимира Кобільника, Левка Грущака, Ольгу Німилович, Романа Коцюбу та ін. Можна сподіватися, що надалі все більшої ваги набиратимуть студії з усної, соціальної, гендерної історії українського визвольного руху, а також триватиме робота зі створення сучасного повстанського комеморативного канону.

Ключові слова: Дрогобицьчина; біоісторіографія; український національно-визвольний рух; ОУН; УПА.

Nazarii KAPUSTYNSKYI

Postgraduate Student, Department of History of Ukraine, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (baltazar95@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3048-0546>

To cite this article: Kapustynskiy, N. (2020). Bioistoriografiiia ukrainkoho natsionalno-vyzvolnoho rukhu na Drohobychchyni 1930–1950-kh rr. [Biohistoriography of the Ukrainian National Liberation Movement in Drohobych Region in 1930–1950s]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 5/47, 309–334. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.5/47.217760> [in Ukrainian].

BIOHISTORIOGRAPHY OF THE UKRAINIAN NATIONAL LIBERATION MOVEMENT IN DROHOBYCH REGION IN 1930–1950s

Summary. The purpose of this study is to analyze historiographical sources containing information about the leaders and prominent

*figures of the Ukrainian liberation movement of the 1930–1950s in Drohobych region, to find out the extent of study of the problem, to highlight the unexplored and unexplored issues. **Research methodology** is based on the principles of historicism, systematic, scientific, verification, authorial objectivity, moderate narrative constructivism, as well as the use of general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special historical (historical-genetic, historical-typological, historical-systemic) methods. **The scientific novelty** is that for the first time the author analyzed historiographical literature on the leaders and prominent figures of the Ukrainian national liberation movement in Drohobych region of the 1930s and 1950s emphasizing the nature and problems of historical research, conceptual bases and informativity. **Conclusions.** The main outlines of the analyzed problem were depicted by the Ukrainian diaspora representatives and such attempts were made immediately after the Second World War. Modern researchers have not only deepened their predecessor but also expanded the range of scientific research. Now, the names of those who fought for Ukraine's independence in the 1930's and 1950's have been forgotten. At the same time, there are problems that require further scientific research. In particular, it is necessary to find out the full composition of the OUN(b) Drohobych regional leadership and to trace the activity of this structure from the autumn of 1941 to the end of 1944. We have little information about its leading figures – Andrey Shukatko, Vladimir Kobilnik, Levko Hrushak, Olga Nimilovich, Roman Kotsyub etc. It is hoped that further studies on the oral, social, gender history of the Ukrainian liberation movement will continue to gain in importance, as well as work on the creation of a modern commemorative canon.*

Key words: *biohistoriography; Drohobych Region; Ukrainian national liberation movement; OUN; UPA.*

Постановка проблеми. Після здобуття Україною незалежності предметом пильної уваги вітчизняних науковців, громадськості та політиків став український національно-визвольний рух 1930–1950-х рр. Сучасні події в Україні наочно продемонстрували, що український народ ще мало знає про своїх героїв, людей, які боролися за його права і свободи, за українську незалежність у 1930–1950-х рр. Більше того, частина українців, що роками зомбувалися радянською пропагандою, і надалі вважає провідних діячів УВО, ОУН, УПА фашистами та зрадниками. Зараз ситуація в Україні дозволяє розвінчати такі міфи і повер-

нути історичну справедливість. Дослідники намагаються відстежити місце лідерів УВО, ОУН і УПА на Дрогобиччині у загальному контексті українських визвольних змагань 1930–1950-х рр. Події останніх років наочно підтвердили, що спадщина ОУН і УПА стала вагомою складовою національної ідентичності сучасних українців.

Аналіз останніх досліджень. Біоісторіографія підпільних і повстанських формацій 1930–1950-х рр. на Дрогобиччині перебуває на початковій стадії вивчення. Лише окремі її фрагменти висвітлено в наукових роботах В. Футали (2017) та В. Ільницького (2015). Їхні праці узагальнюють доробок українських та зарубіжних істориків, показують прогалини у деяких важливих питаннях.

Метою дослідження є аналіз праць українських істориків, що містять відомості про лідерів та визначних діячів українського визвольного руху 1930–1950-х рр. на Дрогобиччині, з'ясувати ступінь вивченості проблеми, виділити малодосліджені і не вивчені питання.

Виклад основного матеріалу. Розпочнімо з того, що означена проблема перебувала у полі зору представників української діаспори. Їхнє зацікавлення історією націоналістичних структур на Дрогобиччині, зокрема діяльністю активних підпільників-революціонерів було не випадковим. Як справедливо зауважив відомий публіцист Зиновій Книш, Дрогобицьке Підгір'я вже наприкінці 1920 – початку 1930-х рр. висунулося у визвольному русі на одне з перших місць і «видало з себе чимало видатних діячів націоналістичного підпілля» (Книш, 1980, с. 87).

Вихідці з Дрогобиччини мали безпосередній стосунок до подій 30 листопада 1932 р. в Городку. Саме того дня відбувся напад на пошту у цьому повітовому містечку – експропріаційний акт, здійснений членами ОУН. Одразу після бойової акції вийшов черговий номер «Сурми» – друкованого часопису УВО, а в ньому стаття «По смерті Д. Данилишина і В. Біласа». Наступного року в Едмонтоні вийшла друком праця «Дві шибениці у Львові. Городецька боева акція за волю українського поневоленого народу». У вступному слові підкреслюється значимість цієї події, і що вона не пройшла надармо, а підштовхне до пробудження національної свідомості на Західній Україні й пришвидшить

«день визволення й побіди» («Дві шибениці», 1933, с. 4). Далі коротко розписано події того дня: пограбування, втечу та арешт. Найбільше уваги приділено судовому процесу: виступам засуджених, свідків, захисникам засуджених. Висвітлено огляд тогочасної преси, яка не могла повірити в такий жорстокий присуд суду та переважно ставала на захист засуджених.

Важливою є праця «Білас і Данилишин перед наглим судом – ОУН в боротьбі проти окупанта» (1940). Багато уваги постатям Біласа і Данилишина приділяли в інструкціях та офіційних виданнях щодо виховання членів націоналістичної організації («Велетні духа», 1949; «Герої кличуть», 1950).

Стаття Степана Ленкавського «Коли дзвони дзвонили над Городком» (Ленкавський, 2002) була написана до 15-ї річниці страти польськими властями Біласа і Данилишина. В час описуваних подій сам С. Ленкавський, після вироку польського суду на 4 роки позбавлення волі у так званому «процесі конгресівців», перебував у львівській в'язниці Бригідки. Тут же під посиленою охороною утримувалися, а врешті після суду були страчені на повір'ї в'язниці Білас і Данилишин. Сама стаття коротко розповідає про перебіг подій того злочасного дня, судовий процес і виконання вироку. А ще автор зазначив, що смерть Біласа і Данилишина побудила українців до бойкоту польського алкоголю та тютюну. Тоді народилося гасло: «Не платимо ворогам більше добровільних податків!» (Ленкавський, 2002, с. 229).

Про вихідців із Трускавця написана стаття Олександра Марігчака (Марігчак, 1967), а також великий сюжет у «Нарисі історії ОУН» Петра Мірчука (Мірчук, 1968, с. 302–321). Дуже детально біографії історичних персонажів та їхній напад на пошту описано у праці Данила Чайковського «Білас і Данилишин» (Чайковський, 1969). У книжці велика частина тексту присвячена ситуації на західноукраїнських землях 1920–1930 рр., боротьбі проти польських окупантів, загальній інформації про ОУН, а також передумовам відомого нападу на відділення пошти. Самій події та розгортанню подій того дня відведено лише кілька сторінок, проте в них детально описано той день. Охарактеризовано публікації основних польських та українських видань. Окремий розділ присвячено оборонцям підсудних. Найбільше інформації у книзі про сам судовий процес над українськими героями. Подано детальні витяги з

судового процесу, покази свідків. Робиться акцент на репліках підсудних та їхніх промовах. У кінці книги знову описуються публікації української преси після судових засідань і виконання вироку. Зроблено підсумок, в якому автор лише в позитивному ключі висвітлює виконавців нападу на пошту та підсумовує важливість цього діяння.

У 1973 р. в Торонто вийшла друком книга вже згаданого колишнього учасника ОУН З. Книша «Городок» (Книш, 1973). Як зазначає сам автор, праця є продовженням публікації Д. Чайковського. Вона не претендує на звання історичної, бо не має під собою бази документів, проте дає багато нової інформації, спогадів очевидців, висвітлення в пресі. Також в іншій своїй праці він намагався відшукати відповідь на питання: з чиєї ініціативи було вчинено замах і які мотиви вбивства посла польського сейму Т. Голувка. Ретельно вивчивши спогади керівника трускавецької боївки М. Гнатива (Книш, 1973, с. 448–466), автор дійшов висновку, що «атентат» на Голувка здійснила місцева група ОУН із власного почину, без погодження з вищим керівництвом Організації. В іншому світлі подав суть цієї справи П. Мірчук. Не назвавши джерела інформації, він твердив, що замах планувала й організувала тодішня КЕ ОУН, точніше – три її члени: І. Габрусевич, Р. Шухевич і З. Коссак. Крім того, автор писав, що згодом голова ПУН Є. Коновалець «апробував атентат і беззастережно перебрав його на відповідальність ОУН» (Мірчук, 1968, с. 284–285). Натомість Іван Кедрин-Рудницький відзначав, що вбивство Голувка було заплановане і виконане за допомогою радянської або польської агентури, що діяла в ОУН (Кедрин, 1976, с. 227–230). Хоча така версія має право на існування, на підтвердження своєї думки вчений не навів доказів. Таким чином, представники діаспори висвітлили найяскравіші епізоди короткого, але героїчного життя бойовиків ОУН.

У радянській Україні тема боротьби УВО, ОУН, УПА та інших українських національно спрямованих організацій належала до таких, про які не можна було писати. Тому й праць, які стосувалися б активних діячів українського визвольного руху, не виходило. Аж з набуттям незалежності ця тема знову набула популярності. Зараз є найсприятливіші умови для вивчення історії рідного краю, і саме тому з'являється щораз більше праць, які

підкріплені документами з архівів, спогадами ще живих очевидців та іншими важливими джерелами до вивчення.

У 2009 р. у Донецьку вийшла цікава праця Людмили Огневої «Незнані вояки» (Огнева, 2009). У ній подано дуже коротко біографію героїв та описаний сам напад на пошту, погоню, арешт і судовий процес. Далі вміщені народні пісні про В. Біласа і Д. Данилишина. Не можна оминати увагою і книгу спільного авторства Миколи Іваника та Ігоря Ліщинського (Іваник & Ліщинський, 2010), в якій поміж відомих родин Трускавця знайшлося місце для родини В. Біласа.

Заслуговує на увагу велика робота, проведена львівським істориком Миколою Посівничем. Одним із найбільших його напрацювань є монографія «Життя на тлі історії ОУН: Білас і Данилишин» (Посівнич, 2012). На основі документів та спогадів висвітлено їхню боротьбу за визволення Батьківщини. Широко розкрита біографія трускавчан: дитинство, юність, становлення національної свідомості. Згадуються їхня участь ще у двох ексах, що передували нападу на пошту в Городку – напад на «Банк Людовий» в Бориславі та на пошту в Трускавці. Щодо того, хто ж таки здійснив атентант на Голувка, однозначної відповіді не подає. Незважаючи на резонансність цієї події, в українських і польських істориків, вона залишається надто суперечливою і нез'ясованою. У цій праці, можливо, найдетальніше висвітлено напад на пошту в Городку, а також біографії героїв. У кінці книги подано сюжети про трускавецьких героїв, які знайшли своє місце в літературі. Не можна оминати увагою й інші його роботи (Посівнич, 2010), що, хоч і не мають на меті висвітлити лише біографії Василя Біласа і Дмитра Данилишина, та все ж дають чимало цінної інформації, фактажу з архівів ДАЛО і ЦДІА про боротьбу ОУН проти польських окупантів.

Ця тема зацікавила місцевого краєзнавця Романа Пастуха. У статті «Народні герої Білас і Данилишин у фольклорі та художній літературі» (Пастух, 2017) він коротко подав основні відомості про підпільників-революціонерів, описав вшанування героїв після їхньої смерті: встановлення пам'ятних хрестів, написання пісень і віршів відправлення панакхид і влаштування протестних віч, розповсюдження листівок і світлин тощо. Детально

розписано народні пісні. Подано короткі уривки віршів Олени Теліги і Олега Ольжича. У кінці автор умістив власний вірш.

Далі мова піде про Василя Шевчука («отець Кадило», «Пласс-тун»). Тут хочеться виділити працю вже згаданого Р. Пастуха (Пастух, 1998). Це дійсно дуже вартісна робота, бо у ній вміщено всі наразі відомі дані про життя відомого військового капелана: ранні роки, навчання, служіння в церквах та служіння в УПА. Заслужують уваги старання Степана Костика (Костик, 1998). У своїй статті замість оцінювати о. Кадила з політичного погляду, автор зосередився на його особистих рисах і постарався збагнути, чому він, як священник Української Греко-Католицької Церкви, вступив до лав УПА і став капеланом. Автор постановив шукати колишніх вояків УПА, які залишились живими і служили в тому курені, де був капеланом о. Кадило, отже, знали його особисто. Це була нелегка справа. Але авторові вдалося віднайти і нав'язати контакт із кількома з них, та, завдяки їх інформаціям, встановити контакт з членами родини В. Шевчука. Вони радо погодилися співпрацювати з автором та поділитися з ним інформацією про життя військового капелана ще до того, як він вступив до УПА. З тої причини ця праця є незвичайною, бо побудована на першоджерельних матеріалах. Отож, подано коротку біографію до вступу до лав УПА, проте практично відсутня інформація про життя о. Кадила в період служіння в лавах Повстанської армії. У статті наведено інформацію про неймовірні тортури над священником в ув'язненні. Досі невідомо, де похований Василь Шевчук. Важливі деталі біографії відкривають спогади про Василя Шевчука (Цилюпа, 1998).

Плідно працював над цією проблемою Григорій Дем'ян (1998, 2001). Також досліджує цю тему Остап Нагірняк (2003). Заслужує на увагу стаття Ігоря Антонюка та Лілії Щербін «Василь Шевчук ("Кадило") – Капелан УПА» (Антонюк & Щербін, 2013), яка відносно недавно побачила світ. У ній на основі аналізу джерел та історіографії зроблено спробу узагальнення й оцінки діяльності о. Василя Шевчука – «Кадила» – капелана повстанської армії. Розглянуто основні етапи життя о. Шевчука, формування його світогляду, душпастирську та національно-культурну діяльність. Основну увагу звернено на капеланський період життя Василя Шевчука та його внесок у національно-визвольну боротьбу за

українську державність. Автори доводять, що свідомий вибір життєвого шляху та відстоювання національних ідей о. Шевчуком є гідним прикладом для національно свідомої молоді.

Уродженцю Дрогобича Зенону Коссаку першими віддали належне діаспорні історики. Ґрунтовну працю про нього, Охримовича та Тураша написав Василь Щербій (Щербій, 1968). У ній описано особисті характеристики одного з найвідоміших діячів міжвоєнного періоду нашого регіону. Детально висвітлено надзвичайно активну участь у житті студентства, а також у націоналістичному підпіллі. Під його керівництвом відбувся напад ОУН на поштовий віз під Белзцем 28 жовтня 1930 р. Про його діяльність на благо Карпатської України інформації не знаходимо. Ім'я З. Коссака згадується в більшості випадків через напад на пошту в Городку, поруч з іменами Біласа і Данилишина. Він брав у ній участь та зумів уникнути смертного вироку. Знаходимо про нього епізодичні відомості по цій справі у П. Мірчука (1968, с. 304–321), З. Книша (1973). Опубліковано низку статей на цю тему авторства Адольфа Гладилевича (1973а, с. 680–682), Михайла Бажанського (1986, с. 58–65). У незалежній Україні про З. Коссака йдеться також у Миколи Посівнича (2010, 2012) все ж у пов'язі із нападом на пошту в Городку. Коротку біографію нашого героя можна також знайти у статті Петра Дужого «Зенон Коссак: ідеолог, пластун, борець» (Дужий, б.р.).

Досить ґрунтовно висвітлено життя нашого краянину Олекси Гасина (псевдо: «Дор», «Лицар», «Сук», «Чорнота», «Тур»). Невелика за обсягом стаття, в якій йдеться про підпільно-революційну діяльність О. Гасина побачила світ у Лондоні (1980) (Гладилевич, 1980, с. 825–830). За десять років після цього (1990) в Нью-Йорку вийшла стаття Марти Кравців-Барабаш (1990, с. 239–243). Уже за незалежної України з'явилися напрацювання з цієї проблематики Геннадія Бурнашова (1993, с. 28–32). У статті авторства Дмитра Веденєєва і Юрія Шаповала «Пастка для "Лицаря"» (Веденєєв & Шаповал, 2002, с. 62–67) наведено короткі відомості з біографії О. Гасина. Наголошується, що він зіграв не останню роль у розколі ОУН. В статті детально описано визначну роль Гасина у формуванні збройних формувань УПА. Вказується на конфлікт з Романом Шухевичем, який міг коштувати «Лицарю» життя (переговори з німецьким командуванням). Особливо деталь-

но описується загибель історичного діяча. Найбільш ваговою працею про видатного діяча ОУН і УПА є робота Григорія Дем'яна «Генерал УПА Олекса Гасин-"Лицар"» (Дем'ян, 2003). Г. Дем'ян, опираючись на велику кількість документальних джерел та літератури, найповніше відтворив образ О. Гасина. Автор послідовно і ґрунтовно досліджує основні питання організаційної, ідейно-політичної, але найбільше військової діяльності керівника Головного Військового Штабу УПА, наголошує на його вагомій ролі у національно-визвольній боротьбі українців середини ХХ ст. У 2006 р. вийшла ще одна праця Д. Веденєєва у співавторстві з Г. Биструхіним (2006а, с. 119–123). Вона переважно дублює думки, що були висвітлені в попередній роботі Д. Веденєєва та Ю. Шаповала. Практично відсутня інформація про життя Гасина до його перебування у таборі Береза Картузька (1934). Цікавою є праця Дмитра Батожного та ін. «Генеральна старшина УПА. Збірка науково-популярних статей про генералів УПА» (Батожний та ін., 2010). Тут, крім уже загальновідомих фактів, детально описано усі арешти «Лицаря», а також місця відбування покарання. Крім цього, побіжно згадується біографія сім'ї та родини Олекси Гасина. Описано його сподівання на радянсько-американську війну і розбіжності з цього приводу з Р. Шухевичем.

У міжвоєнні роки вступив у боротьбу за визволення України Дмитро Грицай («Перебийніс», «Палій», «Бук», «М. Бученко», «Дуб», «Олег», «Сірко»). На сьогоднішній день ще не створено повної біографії цієї видатної особистості. Маємо лише декілька статей авторства Адольфа Гладиловича (1980, с. 825–830), Григорія Дем'яна (1997, с. 22–41), В'ячеслав Гнатюка (2000, с. 243–252; 2000, с. 41–49) та Андрія Сови (2008, с. 611–623; 2009, с. 120–132; 2012, с. 409–418) про дрогобицький та львівський періоди його підпільної діяльності. Мусимо відзначити А. Сову, який на підставі неопублікованих документів ОУН, що зберігаються у Мюнхені, проаналізував чотири останні дні життя Дмитра Грицай, а також з'ясував обставини його смерті у празькій в'язниці.

Про одного з основоположників українського скаутського і січового стрілецького руху Івана Чмола маємо дуже мало написаних праць. Варто виділити невеличку статтю Адольфа Гладиловича (1980, с. 747–750). Нові важливі відомості про гідного сина свого народу приніс його син Ігор у своїх спогадах (Чмола,

1997, с. 249–258). Спогади заповнюють прогалини біографії, дають змогу зрозуміти переконання, ідеї, характер Івана Чмоли.

Роман Пастух не оминув увагою і постать легендарного командира боївки УПА Романа Різняка «Макомацького» (Пастух, 2002, с. 587–599). Не зовсім історичного спрямування, та все ж багата на достовірні повідомлення є праця Романа Горака (2007). «Макомацькому» присвятив свою працю і Літописець В'ячеслав (2008). Вивчаючи діяльність Служби безпеки ОУН, Василь Ільницький вніс нові відомості до вже відомих знань про легендарного командира спецбоївки. Привертає увагу розповідь про спецоперацію щодо ліквідації «Макомацького» (Ільницький, 2010b, с. 61–70).

Науковий доробок останнього автора потребує окремого розгляду. Наприклад, В. Ільницький уперше подав точну інформацію про керівництво Крайового проводу ОУН Карпатського краю, у тому числі і Дрогобицького району (Ільницький, 2012a). Спільно з відомим дрогобицьким ученим-краєзнавцем Миколою Галівим написав працю, присвячену життєвому шляху Михайла Харіва-«Шугая» (Галів & Ільницький, 2009). Найціннішим джерелом інформації про «Шугая» став віднайдений В. Ільницьким у ГДА СБУ повстанський нарис «Спомини про друга Шугая», підписаний псевдонімом «Шрам». На думку науковців, автором цього нарису був Прокіп Харів – родич М. Харіва. Книга важлива ще й тому, що містить низку документальних джерел (матеріали компартійних структур, радянських спецорганів СБ ОУН, спогади очевидців). Результатом творчого тандему В. Ільницького та М. Галіва стала збірка спогадів членів Братства ОУН-УПА (передовсім Дрогобицької станиці), які у 1940–1950-х рр. були активними учасниками національно-визвольних змагань (Галів & Ільницький, 2008). Основним джерелом відомостей для цього збірника стали зібрані за допомогою спеціальних анкет матеріали польових досліджень В. Ільницького. Окремі спогади взяті зі збірника під назвою «Здобудеш...або загинеш...», виданого роком раніше Ю. Кишакевичем та М. Галівим (Кишакевич & Галів, 2007).

В. Ільницький висвітлив життєвий та бойовий шлях провідника Дрогобицького окружного проводу ОУН Володимира Фрайта (Ільницький, 2010a). Зусиллями В. Ханаса створено образ Василя Николяка-«Клена» (Ханас, 2012). Важливі штрихи до ді-

альності українського підпілля та збройної боротьби відділів УПА на теренах Дрогобиччини подали також П. Сов'як (2002, с. 182–187), вже згаданий В. Ханас (2009; 2015, с. 129–144) та ін.

У сучасній вітчизняній історіографії важливе місце відведене довідковій біографістиці. Одним із перших розпочав свої роботи у цій ділянці П. Содоль. Його праця вміщує, крім короткого енциклопедичного нарису історії збройної боротьби в 1943–1949 рр. УПА, ще й неповний список членів УГВР, провідних активістів ОУН та старшин УПА разом з біографіями героїв (Содоль, 1994, 1995). О. Колянчук, М. Литвин і К. Науменко зібрали унікальні біографічні відомості про генералітет українських визвольних змагань першої половини ХХ ст. (Колянчук, Литвин, & Науменко, 1995; Литвин & Науменко, 2007). Велику і копітку роботу провели співробітники Центру досліджень визвольного руху у Львові, які у додатку до третього видання книги П. Мірчука «Нарис історії ОУН» додали понад тисячу життєписів учасників націоналістичного руху 1920–1930-х рр. (Дарованець, Мороз, & Муравський, 2007, с. 611–856).

Не можна оминати увагою мартирологи підпільників ОУН та вояків УПА. Вивченням цієї проблеми займаються З. Шандрович (2002), М. Горбаль (2002, 2005), В. Зілінський (2006) та ін. Не можна не згадати й енциклопедичних видань, як-от: «Енциклопедія історії України» (у 10 томах), «Енциклопедія Львова» (тт. I–III). Багатими на велику кількість біографічних згадок є праці, присвячені історії УВО, ОУН і УПА. З їх великого розмаїття слід виділити монографії Ю. Киричука (2000), А. Кентія (2005, 2008), Д. Веденєєва і Г. Биструхіна (2006b), І. Ільюшина (2009), В. В'ятровича (2011).

Висновки. Підбиваючи підсумки можна ствердити, що основні контури аналізованої проблеми були окреслені представниками української діаспори. Сучасні дослідники не тільки поглибили напрацювання своїх попередників, а й розширили діапазон наукового пошуку. Небувалий стрімкий злет біографічних досліджень, зростання загальної зацікавленості до біографічних знань стали можливими завдяки незалежності України. Тепер повернуто із прірви забуття прізвища тих, хто боровся за незалежність України. Незважаючи на вагомий успіх у вивченні українського визвольного руху 1930–1950-х рр. з допомогою просопо-

графічного методу, потрібно продовжувати роботу в цьому напрямі. У нашому розпорядженні мало інформації про Левка Грущака, Івана Чмолу, Михайла Смолу та ін. Першочерговими завданнями мають стати висвітлення життєвого і бойового шляху десятків командирів куренів, сотень та інших низових підрозділів УПА. Не повними є знання про деяких відомих діячів ОУН. Слабко представлена біографістика і на дисертаційному рівні. Можна сподіватися, що надалі все більше досліджень буде присвячено феміністичній проблематиці українського визвольного руху, а також краєзнавчо-пам'яткоохоронним аспектам. Причому дослідникам треба мати на увазі, що з кожним роком стає все менше людей, котрі можуть описати представників національно-визвольного руху, надати свої спогади, пов'язані з подіями тих років.

Джерела та література

- Антонюк, І., & Щербін, Л.** (2013). Василь Шевчук («Кадило») – Капелан УПА. *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. До 70-річчя створення Української повстанської армії*, 24, 178–185.
- Бажанський, М.** (1986). Зенон Коссак, Михайло Колодзінський і їхні друзі, що загинули за Карпато-Українську державу. *Дрогобицьчина – земля Івана Франка*, 3, 58–65. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Наукове Товариство ім. Шевченка.
- Батошний, Д. та ін.** (2010). *Генеральна старшина УПА: збірка науково-популярних статей про генералів УПА*. Тернопіль: Терно-Граф.
- Боцюрків, Б.** (2005). *Українська Греко-Католицька Церква та Радянська держава (1939–1950)*. Львів: Вид-во УКУ.
- Бурнашов, Г.** (1993). Полковник «Лицар»: [про О. Гасина]. В Г. Бурнашов, *Постріли в Білогоріці* (с. 28–32). Івано-Франківськ.
- Бурнашов, Г.** (2002). Закарбований у вічності: [діяч ОУН-УПА Олекса Гасин]. В Г.В. Бурнашов, *Не поляже наша слава* (с. 66–75). Івано-Франківськ: ЛІК.
- Велетні духа. (1949). *Визвольний шлях*, 14, 2–4.
- Веденєєв, Д., & Шаповал, Ю.** (2002). Пастка для «Лицаря». *Військово-історичний альманах*, 1, 62–67.
- Веденєєв, Д., & Биструхін, Г.** (2006а). «Повстанська розвідка діє точно й відважно...». *Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення Організації Українських Націоналістів та Української Повстанської армії. 1940–1950 рр.* Київ: К.І.С.

- Веденєєв, Д., & Биструхін, Г. (2006b). *Меч і тризуб. Розвідка і контррозвідка руху українських націоналістів та УПА. 1920–1945*. Київ: Генеза.
- В'ятрович, В. (2011). *Друга польсько-українська війна 1942–1947*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».
- Галів, М., & Ільницький, В. (Упоряд.). (2008). *Шлях горіння: Спогади ветеранів ОУН і УПА про національно-визвольну боротьбу в 1940–1950-х рр.* Дрогобич: ПП «Посвіт».
- Галів, М., & Ільницький, В. (2009). *Лицар невмирущої ідеї. Життя і боротьба Михайла Харіва*. Дрогобич: Б.в.
- Герої кличуть. (1950). *Визвольний шлях*, 12, 1–3.
- Гладилович, А. (1973a). Зенон Коссак. *Дрогобиччина – земля Івана Франка*, 1, 680–682. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Наукове Товариство ім. Шевченка.
- Гладилович, А. (1973b). Михайло Смола (1912–1934). *Дрогобиччина – земля Івана Франка*, 1, 747–750. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Наукове Товариство ім. Шевченка.
- Гладилович, А. (1980). Олекса Гасин: (спогад). *Визвольний шлях*, 7–8, 825–830.
- Гнатюк, В. (2000). Із львівського періоду революційної діяльності Дмитра Грицяя (1929–1934 рр.). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, IV, 243–252.
- Горак, Р. (2007). *Месник Макомацький: Докум. повість-есе про легендарного трускавчанина командира спецбоївки УПА Романа Різняка (Макомацького)*. Львів: Каменяр.
- Горбаль, М. (2002). *Літопис Української Повстанської Армії. Т. 36: Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини*. Торонто – Львів: Вид-во «Літопис УПА».
- Горбаль, М. (2005). *Довідник-пошуковець. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини. 1939–1950 (За архівними документами)*. Торонто – Львів: Літопис УПА.
- Дарованець, О., Мороз, В., & Муравський, В. (2007). Націоналістичний рух 1920–1930-х років (матеріали до біографічного довідника). В П. Мірчук, *Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки*. Вид. третє, допов. В. Мороз (Ред.). (с. 611–856). Київ: Українське видавництво.
- Дві шибеніци у Львові. Городецька боєва акція за волю українського поневоленого народу.* (1933). Монреаль: Новий світ.
- Дем'ян, Г. (1997). Повстанський генерал «Перебийніс». *Берегиня*, 3–4, 22–41.

- Дем'ян, Г. (1998). Повстанський капелан Василь Шевчук – о. «Кадило». В Р. Пастух (Упоряд.), *Капелан УПА о. Василь Шевчук – «Кадило»* (с. 8–14). Дрогобич: Відродження.
- Дем'ян, Г. (2003). *Генерал УПА Олекса Гасин («Лицар»)*. Львів: Інститут народознавства НАН України.
- Дем'ян, Г. (2001). Капелан перемиського куреня УПА Василь Шевчук-«Кадило». *Розстріляна і відроджена Церква: матеріали наук.-теор. конф.* (с. 94–105). Івано-Франківськ.
- Дужий, П. (б.р.). *Зенон Косак: ідеолог, пластун, борець*. Взято з <http://sichovyk.com.ua/istorichna-slava/919-zenon-kossak>.
- Зілінський, В. (2006). *В борні за Україну. (Мостищина)*. Дрогобич: Відродження.
- Іваник, М., & Ліщинський, І. (2010). *Плеяда знаних трускавецьких родин*. Дрогобич: Коло.
- Ільницький, В. (2009). *Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад (1945–1952 рр.)*. Дрогобич: Вимір.
- Ільницький, В. (2010а). Володимир Фрайт – провідник Дрогобицького окружного проводу ОУН. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки*, 16, 178–187.
- Ільницький, В. (2010б). Роман Різняк-«Макомацький» – референт СБ Дрогобицького районного проводу ОУН. *Літопис Бойківщини*, 1/78 (89), 61–70.
- Ільницький, В. (2012а). *Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни (довідник про керівний склад Організації українських націоналістів Дрогобицького району)*. Дрогобич: Посвіт.
- Ільницький, В. (2012б). *Провід ОУН Карпатського краю*. Торонто – Львів: Видавництво «Літопис УПА».
- Ільницький, В. (2015). Український національно-визвольний рух у Карпатському краї ОУН (1945–1954): історіографія проблеми. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, Спецвипуск II, 277–313.
- Ільющин, І. (2009). *Українська повстанська армія і Армія Крайова. Протистояння в Західній Україні (1939–1945 рр.)*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія».
- Кедрин, І. (1976). *Життя – події – люди: спомини і коментарі*. Нью-Йорк: Видавнича кооператива «Червона Калина».
- Кентій, А. (Ред.). (2005). *Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси* (Т. 1–2; Т. 1). Київ: [б.в.].
- Кентій, А. (Ред.). (2008). *Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси* (Т. 1–2; Т. 2). Київ: [б.в.].

- Киричук, Ю.** (2000). *Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40–50 років ХХ століття*. Львів: [б.в.].
- Кишакевич, Ю., & Галів, М.** (Упоряд.). (2007). *«Здобудеш... або загинеш...» (Спогади ветеранів ОУН-УПА про національно-визвольну боротьбу в 1940–1950-х рр. на Дрогобищині)* (Книга 2). Дрогобич: Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
- Книш, З.** (1973). *Городок*. Торонто: Срібна Сурма.
- Книш, З.** (1975). *В сутінках зради (убивство Тадеуша Голуфка на тлі зради Романа Барановського)*. Торонто: Срібна Сурма.
- Книш, З.** (1980). *На життя і смерть... Сторінки з історії Української Військової Організації*. Торонто: Срібна Сурма.
- Ковальов, Д.** (б.р.). *Зенон Косак – славний син Української землі*. Взято з <https://pravyysektor.info/poglyad/zenon-kossak-slavnyy-syn-ukrayinskoyi-zemli>.
- Колянчук, О., Литвин, М., & Науменко, К.** (1995). *Генералітет українських визвольних змагань. Біограми генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття*. Львів: Інститут українознавства.
- Костик, С.** (1998). Отець Кадило – капелан Української Повстанської Армії. В Р. Пастух (Упоряд.), *Капелан УПА о. Василь Шевчук – «Кадило»* (с. 27–38). Дрогобич: Відродження.
- Кравців-Барабаш, М.** (1990). Олекса Гасин-Лицар. *Історико-мемуарний збірник «Стрийщина»*, 1, 239–243.
- Курчак, М.** (1978). Зенон Косак – гордість Дрогобицької землі. *Дрогобищина – земля Івана Франка*, 3, 51–57. Торонто.
- Ленкавський, С.** (2002). Коли дзвони дзвонили над Городком. *Український націоналізм: твори* (Т. 1). Івано-Франківськ: Лілея-НВ.
- Литвин, М., & Науменко, К.** (2007). *Збройні сили України першої половини ХХ ст. Генерали і адмірала*. Львів – Харків: Видавництво Сага.
- Літописець, В.** (2008). *Людина-легенда «Макомацький»*. Дрогобич: Видавець Сурма.
- Марігчак, О.** (1967, 28 січня). Процес проти Біласа й Данилишина. *Детройтські вісті*, с. 3. Торонто.
- Мірчук, П.** (1968). *Нарис історії Організації Українських Націоналістів. Т. 1: 1920–1939*. С. Ленкавський (Ред.). Мюнхен – Лондон – Нью-Йорк: Українське видавництво.
- Нагірняк, О.** (2003, 13 серпня). Повстанський капелан – отець «Кадило». *Шлях перемоги*, с. 9.

- Огнєва, Л.** (2009). *Незнані вояки*. Донецьк: Товариство «Меморіал» ім. Василя Стуса.
- Пастух, Р.** (1998). *Капелан УПА о. Василь Шевчук – «Кадило»*. Р. Пастух (Упоряд.). Дрогобич: Відродження.
- Пастух, Р.** (2002). Легендарний провідник спеціальної боївки УПА. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, Спецвипуск, 587–599.
- Пастух, Р.** (2017). Народні герої Білас і Данилишин у фольклорі та художній літературі. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, Спецвипуск III, 198–202.
- Пастух, Р.** (б.р.). *Один з когорти славної ОУН*. Взято з https://hal-zoria.io.ua/s73833/odin_z_kogorti_slavnoe_oun.
- Пирович, В.** (2001). Діяльність Зенона Коссака-Гарнавського в Карпатській Україні. *Carpatica – Карпатика*, 7, 242–251.
- Посівнич, М.** (2010). *Военно-політична діяльність ОУН у 1929–1939 роках*. Львів: [б.в.].
- Посівнич, М.** (2012). *Життя на тлі історії ОУН: Білас і Данилишин*. Львів: Афіша.
- Сов'як, П.** (2002). Друкарня УПА в с. Медвежа на Дрогобиччині. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, Спецвипуск, 182–187.
- Сова, А.** (2008). Діяльність Дмитра Грицяя в організації Пласт. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, X–XII, 611–623.
- Сова, А.** (2009). Генерал УПА Дмитро Грицай – «Перебийніс»: матеріали до біографії. *Український націоналізм: історія та ідеї*, 1, 120–132.
- Сова, А.** (2012). Обставини загибелі шефа Головного військового штабу Української повстанської армії Дмитра Грицяя. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 22, 409–418.
- Содоль, П.** (1994). *Українська Повстанча Армія, 1943–49*: довідник (Т. 1). Нью-Йорк: Пролог.
- Содоль, П.** (1995). *Українська Повстанча Армія, 1943–49*: довідник (Т. 2). Нью-Йорк: Пролог.
- Федьків, К.** (б.р.). *Загинув за Україну. До 70-річчя УПА*. Взято з https://hal-zoria.io.ua/s288550/zaginuv_za_ukraenu_do_70-richchya_upa.
- Футала, В.** (2017). Дрогобицька область/округа ОУН в українському визвольному русі 1940–1950-х рр.: до історіографії питання. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, Спецвипуск III, 284–299.
- Ханас, В.** (2009). *Село Гаї Верхні крізь призму століть (короткий нарис історії та культури населеного пункту від найдавніших часів до 50-х рр. ХХ ст.)*. Дрогобич: Коло.

- Ханас, В.** (2012). *Василь Николяк-«Клен» – голова проводу ОУН Дрогобиччини*. Дрогобич: Посвіт.
- Ханас, В.** (2015). Боротьба на західноукраїнських землях проти окупантів у 20-х – першій половині 40-х років ХХ ст. (на прикладі мешканців села Верхні Гаї на Дрогобиччині). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, Спецвипуск II, 129–144.
- Хроніка. По смерті Д. Данилишина і В. Біласа. (1932). *Сурма*, 3, с. 8.
- Цилюпа, О.** (1998). Із спогадів про о. Кадила. Р. Пастух (Упоряд.), *Капелан УПА о. Василь Шевчук – «Кадило»* (с. 20–21). Дрогобич: Відродження.
- Чайковський, Д.** (1969). *Білас і Данилишин*. Нью-Йорк: В-во організації оборони чотирьох свобод України.
- Чмола, І.** (1997). Спомини про моїх родичів. В М. Шалата (Ред.), *Дрогобиччина – земля Івана Франка*, 4, 249–258. Дрогобич.
- Шандрович, З.** (2002). *В боях за волю України*. Львів: ТзОВ «Леопрінт».
- Шевчик, М.** (2010). *Село Містковичі у спогадах*. Львів: НВФ «Українські технології».
- Щербій, Й.** (1968). *Зенон Косак – Тарнавський поручик Карпатської Січі*. Взято з <https://oun-upa.national.org.ua/lib/KOT/r09.html>.

References

- Antoniuk, I., & Shcherbin, L.** (2013). *Vasyl Shevchuk («Kadylo») – Kapelan UPA [Vasil Shevchuk ("Incense") – Chaplain of the Ukrainian Insurgent Army]*. *Halychyna: Vseukrainskyi naukovyi i kulturno-prosvitniï kraieznachnyi chasopys. Do 70-richchia stvorennia Ukrainskoi povstanskoï armii – Galicia: All-Ukrainian scientific and cultural-educational local lore journal. To the 70th anniversary of the Ukrainian Insurgent Army*, 24, 178–185 [in Ukrainian].
- Bazhanskyi, M.** (1986). *Zenon Kossak, Mykhailo Kolodzynskyi i yikhni druzi, shcho zahynuly za Karpato-Ukrainsku derzhavu [Zenon Kossak, Mykhailo Kolodzynsky and their friends who died for the Carpatho-Ukrainian state]*. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka – Drohobych region is the land of Ivan Franko*, 3, 58–65. Niu-York – Paryzh – Sydnei – Toronto: Naukove Tovarystvo im. Shevchenka [in Ukrainian].
- Batozhnyi, D. et al.** (2010). *Heneralna starshyna UPA: zbirka naukovopopuliarnykh statei pro heneraliv UPA [General Officer of the Ukrainian Insurgent Army: Collection of popular science articles about UPA generals]*. Ternopil: Terno-Hraf [in Ukrainian].
- Botsiurkiv, B.** (2005). *Ukrainska Hreko-Katolytska Tserkva ta Radianska derzhava (1939–1950) [Ukrainian Greek Catholic Church and the Soviet State (1939–1950)]*. Lviv: Vyd-vo UKU [in Ukrainian].

- Burnashov, H.** (1993). Polkovnyk «Lytsar»: [pro O. Hasyna] [Colonel "Knight": [about O. Gasin]]. In H. Burnashov, *Postrily v Bilohorshchi – Shots in Belogorsk* (pp. 28–32). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Burnashov, H.** (2002). Zakarbovani u vichnosti: [diiach OUN-UPA Oleksa Hasyn] [Engraved in eternity: [OUN-UPA activist Oleksa Gasyn]]. In H.V. Burnashov, *Ne poliazhe nasha slava – Our glory will not lie* (pp. 66–75). Ivano-Frankivsk: LIK [in Ukrainian].
- Veletni dukha [Giants of the spirit]. (1949). *Vyzvolnyi shliakh – Liberation path*, 14, 2–4 [in Ukrainian].
- Viedenieiev, D., & Shapoval, Yu.** (2002). Pastka dlia «Lytsaria» [Trap for the "Knight"]. *Viiskovo-istorychnyi almanakh – Military-historical almanac*, 1, 62–67 [in Ukrainian].
- Viedenieiev, D., & Bystrukhin, H.** (2006a). «Povstanska rozvidka diie tochno y vidvazhno...». *Dokumentalna spadshchyna pidrozdiliv spetsialnoho pryznachennia Orhanizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv ta Ukrainskoi Povstanskoi armii. 1940–1950 rr.* ["Insurgent intelligence is acting accurately and bravely ...". *Documentary heritage of special purpose units of the Organization of Ukrainian Nationalists and the Ukrainian Insurgent Army. 1940–1950*]. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
- Viedenieiev, D., & Bystrukhin, H.** (2006b). *Mech i tryzub. Rozvidka i kontrrozvidka rukhu ukraïnskykh natsionalistiv ta UPA. 1920–1945* [Sword and trident. Intelligence and counterintelligence of the movement of Ukrainian nationalists and the UPA. 1920–1945]. Kyiv: Heneza [in Ukrainian].
- Viatrovych, V.** (2011). *Druha polsko-ukraïnska viina 1942–1947* [The Second Polish-Ukrainian War of 1942–1947]. Kyiv: Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia» [in Ukrainian].
- Haliv, M., & Ilnytskyi, V.** (Comps.). (2008). *Shliakh horinnia: Spohady veteraniv OUN i UPA pro natsionalno-vyzvolnu borotbu v 1940–1950-kh rr.* [The Way of Burning: Memoirs of OUN and UPA Veterans on the National Liberation Struggle in the 1940s and 1950s]. Drohobych: PP «Posvit» [in Ukrainian].
- Haliv, M., & Ilnytskyi, V.** (2009). *Lytsar nevmyrushchoi idei. Zhyttia i borotba Mykhaila Khariva* [Knight of the immortal idea. Life and struggle of Mikhail Khariv]. Drohobych: [B.v.] [in Ukrainian].
- Heroi klychut [The heroes are calling]. (1950). *Vyzvolnyi shliakh – Liberation path*, 12, 1–3 [in Ukrainian].
- Hladylovych, A.** (1973a). Zenon Kossak [Zenon Kossak]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka – Drohobych region is the land of Ivan Franko*, 1, 680–682. Niu-York – Paryzh – Sydnei – Toronto: Naukove Tovarystvo im. Shevchenka [in Ukrainian].

- Hladylovych, A.** (1973b). Mykhailo Smola (1912–1934) [Mikhail Smola (1912–1934)]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka – Drohobych region is the land of Ivan Franko*, 1, 747–750. Niu-York – Paryzh – Sydnei – Toronto: Naukove Tovarystvo im. Shevchenka [in Ukrainian].
- Hladylovych, A.** (1980). Oleksa Hasyn: (spohad) [Oleksa Gasin: (memory)]. *Vyzvolnyi shliakh – Liberation path*, 7–8, 825–830 [in Ukrainian].
- Hnatiuk, V.** (2000). Iz lvivskoho periodu revoliutsiinoi diialnosti Dmytra Hrytsaia (1929–1934 rr.) [From the Lviv period of Dmytro Hrytsay's revolutionary activity (1929–1934)]. *Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection*, IV, 243–252 [in Ukrainian].
- Horak, R.** (2007). *Mesnyk Makomatskyi: Dokum. povist-ese pro lehendar-noho truskavchanyina komandyrta spetsboivky UPA Romana Rizniaka (Makomatskoho) [Avenger Makomatsky: Document, story-essay about the legendary Truskavets commander of the UPAR special forces Roman Riznyak (Makomatsky)]*. Lviv: Kameniar [in Ukrainian].
- Horbak, M.** (2002). *Litopys Ukrain'skoi Povstanskoï Armii. T. 36: Knyha polehlykh chleniv OUN i voiakiv UPA Lvivshchyny [Chronicle of the Ukrainian Insurgent Army. Vol. 36: Book of fallen members of the OUN and UPA soldiers of the Lviv region]*. Toronto – Lviv: Vyd-vo «Litopys UPA» [in Ukrainian].
- Horbak, M.** (2005). *Dovidnyk-poshukivets. Reiestr osib, poviazanykh z vyzvolnoiu borotboiu na terenakh Drohobychchyny. 1939–1950 (Za arkhivnymi dokumentamy) [Search guide. Register of persons involved in the liberation struggle in Drohobych. 1939–1950 (According to archival documents)]*. Toronto – Lviv: Litopys UPA [in Ukrainian].
- Darovanets, O., Moroz, V., & Muravskiy, V.** (2007). Natsionalistychnyi rukh 1920–1930-kh rokiv (materialy do bihografichnoho dovidnyka) [The nationalist movement of the 1920s and 1930s (materials for a biographical reference book)]. In P. Mirchuk, *Narys istorii OUN. 1920–1939 roky – Essay on the history of OUN. 1920–1939* (pp. 611–856). 3 ed. rev. V. Moroz (Ed.). Kyiv: Ukrainske vydavnytstvo [in Ukrainian].
- Dvi shybenytsi u Lvovi. Horodetska boieva aktsiia za voliu ukrainskoho ponevolenoho narodu [Two gallows in Lviv. Gorodets combat action for the will of the Ukrainian enslaved people]*. (1933). Montreal: Novyi svit [in Ukrainian].
- Demian, H.** (1997). Povstanskyi heneral «Perebyinis» [Insurgent General "Perebyinis"]. *Berehynia – Caregiver*, 3–4, 22–41 [in Ukrainian].
- Demian, H.** (1998). Povstanskyi kapelan Vasyl Shevchuk – o. «Kadylo» [Insurgent chaplain Vasyl Shevchuk – Fr. "Incense"]. R. Pastukh

(Comp.), *Kapelan UPA o. Vasyl Shevchuk – «Kadylo» – UPA Chaplain Vasil Shevchuk – "Incense"* (pp. 8–14). Drohobych: Vidrozhennia [in Ukrainian].

Demian, H. (2003). *Heneral UPA Oleksa Hasyn («Lytsar») [UPA General Oleksa Gasin ("Knight")]*. Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian].

Demian, H. (2001). *Kapelan peremyskoho kurenia UPA Vasyl Shevchuk – «Kadylo» [Chaplain of the Peremysl tent of the Ukrainian Insurgent Army Vasyl Shevchuk – "Incense"]*. *Rozstriliana i vidrozhena Tserkva: materialy naukovo-teoretychnoi konferentsii – Shot and revived church: materials of the scientific-theoretical conference.* (pp. 94–105). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

Duzhyi, P. (n.d.). *Zenon Kossak: ideoloh, plastun, borets [Zenon Kossak: ideologue, platoon, fighter]*. Retrieved from <http://sichovyk.com.ua/istorichna-slava/919-zenon-kossak> [in Ukrainian].

Zilinskyi, V. (2006). *V borni za Ukrainu (Mostyshchyna) [In the fight for Ukraine (Mostishchina)]*. Drohobych: Vidrozhennia [in Ukrainian].

Ivanyk, M., & Lishchynskyi, I. (2010). *Pleiada znanykh truskavetskykh rodyn [A galaxy of famous Truskavets families]*. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V. (2009). *Drohobyt'ska okruha OUN: struktura i kerivnyi sklad (1945–1952 rr.) [Drohobych OUN district: structure and leadership (1945–1952)]*. Drohobych: Vymir [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V. (2010a). *Volodymyr Frait – providnyk Drohobyt'skoho okruzhnogo provodu OUN [Volodymyr Freit is the leader of the Drohobych district leadership of the OUN]*. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»: Istorychni nauky – Scientific notes of the National University of Ostroh Academy: historical sciences*, 16, 178–187 [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V. (2010b). *Roman Rizniak-«Makomatskyi» – referent SB Drohobyt'skoho raionnoho provodu OUN [Roman Rizniak-"Makomatsky" is a clerk of the Security Service of the Drohobych district branch of the OUN]*. *Litopys Boikivshchyny – Chronicle of Boykivshchyna*, 1/78 (89), 61–70 [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V. (2012a). *Heroichni chyn OUN i UPA na Drohobychchyni v roky Druhoi svitovoi viiny (dovidnyk pro kerivnyi sklad Orhanizatsii ukrainskykh natsionalistiv Drohobyt'skoho raionu) [The heroic rank of the OUN and UPA in the Drohobych region during the Second World War (a guide to the leadership of the Organization of Ukrainian Nationalists of the Drohobych district)]*. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].

- Ilnytskiy, V.** (2012b). *Provid OUN Karpatskoho kraiu [Leaders of the OUN of the Carpathian region]*. Toronto – Lviv: Vydavnytstvo «Litopys UPA» [in Ukrainian].
- Ilnytskiy, V.** (2015). *Ukrainskyi natsionalno-vyzvolnyi rukh u Karpatskomu kraiu OUN (1945–1954): istoriohrafia problemy [Ukrainian national liberation movement in the Carpathian region of the OUN (1945–1954): historiography of the problem]*. *Drohobyskyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection, special issue II*, 277–313 [in Ukrainian].
- Iliushyn, I.** (2009). *Ukrainska povstanska armiia i Armiia Kraiova. Protystoiannia v Zakhidnii Ukraini (1939–1945 rr.) [Ukrainian Insurgent Army and the National Army. Confrontation in Western Ukraine (1939–1945)]*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska Akademiia» [in Ukrainian].
- Kedryn, I.** (1976). *Zhyttia – podii – liudy: spomyny i komentari [Life – events – people: memories and comments]*. Niu-York: Vydavnycha kooperatyva «Chervona Kalyna» [in Ukrainian].
- Kentii, A.** (Ed.). (2005). *Zbroinyi chyn ukrainskykh natsionalistiv. 1920–1956. Istoryko-arkhivni narysy [Armed rank of Ukrainian nationalists. 1920–1956. Historical and archival essays]*. (Vols. 1–2; Vol. 1). Kyiv: [b.v.] [in Ukrainian].
- Kentii, A.** (Ed.). (2008). *Zbroinyi chyn ukrainskykh natsionalistiv. 1920–1956. Istoryko-arkhivni narysy [Armed rank of Ukrainian nationalists. 1920–1956. Historical and archival essays]*. (Vols. 1–2; Vol. 2). Kyiv: [b.v.] [in Ukrainian].
- Kyrychuk, Yu.** (2000). *Narysy z istorii ukrainskoho natsionalno-vyzvolnoho rukhu 40–50 rokiv XX stolittia [Essays on the history of the Ukrainian national liberation movement of the 40–50s of the XX century]*. Lviv: [b.v.] [in Ukrainian].
- Kyshakevych, Yu., & Haliv, M.** (Comps.). (2007). «Zdobudesh... abo zahynesh...» (*Spohady veteraniv OUN-UPA pro natsionalno-vyzvolnu borotbu v 1940–1950-kh rr. na Drohobychchyni [“You will get... or die...” (Memoirs of OUN-UPA veterans about the national liberation struggle in 1940–1950 in Drohobych region)]*). (Vol. 2). Drohobych: Red.-vyd. viddil Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Knysh, Z.** (1973). *Horodok [Gorodok]*. Toronto: Sribna Surma [in Ukrainian].
- Knysh, Z.** (1975). *V sutinkakh zrady (ubyvstvo Tadeusha Holufka na tli zrady Romana Baranovskoho) [At the twilight of betrayal (the murder of Tadeusz Golufko against the background of the betrayal of Roman Baranovsky)]*. Toronto: Sribna Surma [in Ukrainian].

- Knysh, Z.** (1980). *Na zhyttia i smert... Storinky z istorii Ukrainskoi Viiskovoi Orhanizatsii* [For life and death... Pages on the history of the Ukrainian Military Organization]. Toronto: Sribna Surma [in Ukrainian].
- Kovalov, D.** (n.d.). *Zenon Kossak – slavnii syn Ukrainskoi zemli* [Zenon Kossak is a glorious son of the Ukrainian land]. Retrieved from <https://pravyysektor.info/poglyad/zenon-kossak-slavnyy-synukrayins-koyi-zemli> [in Ukrainian].
- Kolianchuk, O., Lytvyn, M., & Naumenko, K.** (1995). *Heneralitet ukrainskykh vyzvolnykh zmahan. Biohramy heneraliv ta admiraliv ukrainskykh viiskovykh formatsii pershoi polovyny XX stolittia* [Generality of Ukrainian liberation struggles. Biographies of generals and admirals of Ukrainian military formations of the first half of the twentieth century]. Lviv: Instytut ukrainoznavstva [in Ukrainian].
- Kostyk, S.** (1998). Otets Kadylo – kapelan Ukrainskoi Povstanskoii Armii [Father Kadylo is a chaplain of the Ukrainian Insurgent Army]. In R. Pastukh (Comp.), *Kapelan UPA o. Vasyl Shevchuk – «Kadylo» – UPA Chaplain Vasil Shevchuk – "Incense"* (pp. 27–38). Drohobych: Vidrodzhennia [in Ukrainian].
- Kravtsiv-Barabash, M.** (1990). Oleksa Hasyn-Lytsar [Oleksa Gasin-Knight]. *Istoryko-memuarnyi zbirnyk «Stryishchyna» – Historical and memoir collection "Stryishchyna"*, 1, 239–243 [in Ukrainian].
- Kurchak, M.** (1978). Zenon Kossak – hordist Drohobyt'skoi zemli [Zenon Kossak is the pride of Drohobych land]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka – Drohobych region is the land of Ivan Franko*, 3, 51–57. Toronto [in Ukrainian].
- Lenkavskyyi, S.** (2002). Koly dzvony dzvonyly nad Horodkom [When the bells rang over Gorodok]. *Ukrainskyi natsionalizm – Ukrainian nationalism* (Vol. 1). Ivano-Frankivsk: Lileia-NV [in Ukrainian].
- Lytvyn, M., & Naumenko, K.** (2007). *Zbroini syly Ukrainy pershoi polovyny XX st. Heneraly i admiraly* [The Armed Forces of Ukraine in the first half of the twentieth century. Generals and admirals]. Lviv – Kharkiv: Vydavnytstvo Saha [in Ukrainian].
- Litopysets, V.** (2008). *Liudyna-lehenda «Makomatskyi»* [The man-legend "Makomatskyi"]. Drohobych: Vydavets Surma [in Ukrainian].
- Maritchak, O.** (1967, January 28). Protses proty Bilasa y Danylyshyna [The trial against Bilas and Danylyshyn]. *Detroit'ski visti – Detroit news*, p. 3. Toronto [in Ukrainian].
- Mirchuk, P.** (1968). *Narys istorii Orhanizatsii Ukrainskykh Natsionalistiv. T. 1: 1920–1939* [Essay on the history of the Organization of Ukrainian Nationalists. Vol. 1: 1920–1939]. S. Lenkavski (Ed.). Miunkhen – London – Niu-York: Ukrainske vydavnytstvo [in Ukrainian].

- Nahirniak, O.** (2003, August 13). Povstanskyi kapelan – otets «Kadylo» [Rebel Chaplain – Father "Incense"]. *Shliakh peremohy – The way to victory*, p. 9 [in Ukrainian].
- Ohnieva, L.** (2009). *Neznani voiaky [Unknown soldiers]*. Donetsk: Tovarystvo «Memorial» im. Vasylia Stusa [in Ukrainian].
- Pastukh, R.** (1998). *Kapelan UPA o. Vasyl Shevchuk – «Kadylo» [Chaplain of the UPA Fr. Vasil Shevchuk – "Incense"]*. Drohobych: Vidrodzhennia [in Ukrainian].
- Pastukh, R.** (2002). Lehendarnyi providnyk spetsialnoi boivky UPA [Legendary leader of the UPA special militia]. *Drohobyskyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection*, special issue, 587–599 [in Ukrainian].
- Pastukh, R.** (2017). Narodni heroi Bilas i Danylyshyn u folklori ta khudozhnii literaturi [Folk heroes Bilas and Danylyshyn in folklore and fiction]. *Drohobyskyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection*, special issue III, 198–202 [in Ukrainian].
- Pastukh, R.** (n.d.). *Odyn z kohorty slavnoï OUN [One of the glorious OUN cohort]*. Retrieved from https://hal-zoria.io.ua/s73833/odin_z_kogorti_slavnoe_oun [in Ukrainian].
- Pyrovych, V.** (2001). Diialnist Zenona Kossaka-Tarnavskoho v Karpatskii Ukraini [One of the glorious OUN cohort]. *Carpatica*, 7, 242–251 [in Ukrainian].
- Posivnych, M.** (2010). *Voiенно-politychna diialnist OUN u 1929–1939 rokakh [Military and political activity of the OUN in 1929–1939]*. Lviv: [b.v.] [in Ukrainian].
- Posivnych, M.** (2012). *Zhyttia na tli istorii OUN: Bilas i Danylyshyn [Life against the background of OUN history: Bilas and Danylyshyn]*. Lviv: Afisha [in Ukrainian].
- Soviak, P.** (2002). Drukarnia UPA v s. Medvezha na Drohobychchyni [UPA printing house in the village of Bear in the Drohobych region]. *Drohobyskyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection*, special issue, 182–187 [in Ukrainian].
- Sova, A.** (2008). Diialnist Dmytra Hrytsaïa v orhanizatsii Plast [Activity of Dmitry Gritsai in the Plast organization]. *Drohobyskyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection*, X–XII, 611–623 [in Ukrainian].
- Sova, A.** (2009). Heneral UPA Dmytro Hrytsai – «Perebyinis»: materialy do biohrafii [UPA General Dmytro Hrytsai – "Perebyinis": materials for the biography]. *Ukrainskyi natsionalizm: istoriia ta idei – Ukrainian nationalism: stories and ideas*, 1, 120–132 [in Ukrainian].

- Sova, A.** (2012). *Obstavnyny zahybely shefa Holovnoho viiskovoho shtabu Ukrainskoi povstanskoï armii Dmytra Hrytsaia* [Circumstances of death of the chief of the Main military staff of the Ukrainian insurgent army Dmitry Gritsay]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist – Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood*, 22, 409–418 [in Ukrainian].
- Sodol, P.** (1994). *Ukrainska Povstancha Armiia, 1943–49: dovidnyk* [Ukrainian Insurgent Army, 1943–49: directory]. (Vol 1). Niu-York: Proloh [in Ukrainian].
- Sodol, P.** (1995). *Ukrainska Povstancha Armiia, 1943–49: dovidnyk II* [Ukrainian Insurgent Army, 1943–49: directory]. (Vol. 2). Niu-York: Proloh [in Ukrainian].
- Fedkiv, K.** (n.d.). *Zahynuv za Ukrainu. Do 70-richchia UPA* [He died for Ukraine. To the 70th anniversary of the Ukrainian Insurgent Army]. Retrieved from https://hal-zoria.io.ua/s288550/zagynuv_za_ukraenu._do_70-richchya_upa [in Ukrainian].
- Futala, V.** (2017). *Drohobyt'ska oblast/okruha OUN v ukrainskomu vyzvolnomu rusi 1940–1950-kh rr.: do istoriohrafii pytannia* [Drohobych region/OUN district in the Ukrainian liberation movement of 1940–1950: to the historiography of the question]. *Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection*, special issue III, 284–299 [in Ukrainian].
- Khanas, V.** (2009). *Selo Hai Verkhni kriz pryzmu stolit (korotkyi narys istorii ta kultury naselenoho punktu vid naidavnishykh chasiv do 50-kh rr. XX st.* [The village of Gai Verkhni through the prism of centuries (a short sketch of the history and culture of the settlement from ancient times to the 50s of the twentieth century)]. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
- Khanas, V.** (2012). *Vasyl Nykoliak-«Klen» – holova provodu OUN Drohobychyny* [Vasil Nikolayak-"Maple" – the head of the OUN Drohobych]. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].
- Khanas, V.** (2015). *Borotba na zakhidnoukrainskykh zemliakh proty okupantiv u 20-kh – pershii polovyni 40-kh rokiv XX st. (na prykladi meshkantsiv sela Verkhni Hai na Drohobychchyni)* [The struggle in the western Ukrainian lands against the occupiers in the 20s – first half of the 40s of the twentieth century (on the example of the inhabitants of the village of Verkhni Gai in the Drohobych region)]. *Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection*, special issue II, 129–144 [in Ukrainian].

- Khronika. Po smerty D. Danylyshyna i V. Bilasa [Chronicle. After the death of D. Danylyshyn and V. Bilas]. (1932). *Surma – Trumpet*, 3, p. 8 [in Ukrainian].
- Tsyliupa, O.** (1998). Iz spohadiv pro o. Kadyla [From the memories of Fr. Incense]. In R. Pastukh (Comp.), *Kapelan UPA o. Vasyl Shevchuk – «Kadylo» – Chaplain of the UPA Fr. Vasil Shevchuk – "Incense"* (pp. 20–21). Drohobych: Vidrodzhennia [in Ukrainian].
- Chaikovskiy, D.** (1969). *Bilas i Danylyshyn [Bilas and Danylyshyn]*. Niu-York: V-vo orhanizatsii oborony chotyrokhn svobid Ukrainy [in Ukrainian].
- Chmola, I.** (1997). Spomyny pro moikh rodychiv [Memories of my relatives]. In M. Shalata (Ed.), *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka – Drohobych region is the land of Ivan Franko*, 4, 249–258. Drohobych [in Ukrainian].
- Shandrovykh, Z.** (2002). *V boiakh za voliu Ukrainy [In the battles for the freedom of Ukraine]*. Lviv: TzOV «Leoprint» [in Ukrainian].
- Shevchyk, M.** (2010). *Selo Mistkovychi u spohadakh [The village of Mistkovychi in memories]*. Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii» [in Ukrainian].
- Shcherbii, Y.** (1968). *Zenon Kossak – Tarnavskiy poruchyk Karpatskoi Sichi [Zenon Kossak – Tarnavsky lieutenant of the Carpathian Sich]*. Retrieved from <https://oun-upa.national.org.ua/lib/KOT/r09.html> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.10.2020 р.